

az MDF érdekében. Az országos gyűlés után a törekény egyensúly összeomlik. Für Lajos egyeztető próbálkozásai csődöt mondanak. Az egyetlen még szereplő Alapító Atya az utolsó pillanatig habozik Csurka és Antall között. Az utolsó pillanatig reménykedik abban, hogy Csurka engedményt tesz, illetve a miniszterelnök nem kényszeríti bele a kizáródásba. Nem tudjuk, hogy mi történt Antall és Lezsák között. Annyi bizonyos, hogy a pártelnök nem adta meg az ügyvezető elnökséget Lezsák Sándornak, de lehetővé tette, hogy az alelnökök sorban „ügyvezessenek”, és először Lezsákra kerüljön a sor.

Lezsák Sándorra hárult az a kellemetlen kötelesség, hogy Csurkát eltávolítsa a frakcióból. De a drámai vita végén, neki adatott meg az az elégtétel is, hogy az MDF-be költözött ördögöket, a liberálisokat kiseprűzze. Beszéde Elek és Debrecezen ellen szenvedélyes és izzó volt. Nem volt, és nem lehetett kegyelem. „Ti álltatok ott az ablakban, amikor testvérünk szekere arra járt. Miatlatok tört ki a kerek. Miatlatok kell megválnunk leghívebb barátainktól. Ti lopóztatok közénk. Ti ettetek a kenyérünket, ittátok a borunkat. És ti tetetek mocskot a kenyérünkbe, mérget a borunkba. Ki veletek!”

Most a hiúz- és a vakond-szemek Antall Józsefre kancsalítanak. A hatalmas zsákmány az egyetlen és utolsó vadászra vár. Az utolsó Alapító Atyának kell sarokba szorítani az 1994-es választások pártlistáival. Ha ő osztja el a lehetséges mandátumokat, ő sugallja, hogy ki hanyadik a megyei listán, ki hová kerül az országos listán, akkor becserkészte a pártelnököket. Azután már csak el kell ejtenie. Megmondhatjuk előre, nem fog sikerülni. Mert „bár felsandalít a párttűtés rá, / Tettleg kevésre megy” – mondja Claudius király önmagáról a Hamletben. Úgy bizony. Antallt nem párttűtés, nem hiúzmarás fogja elejteni – elegendő végigolvasni a Hamletet.

Terembura

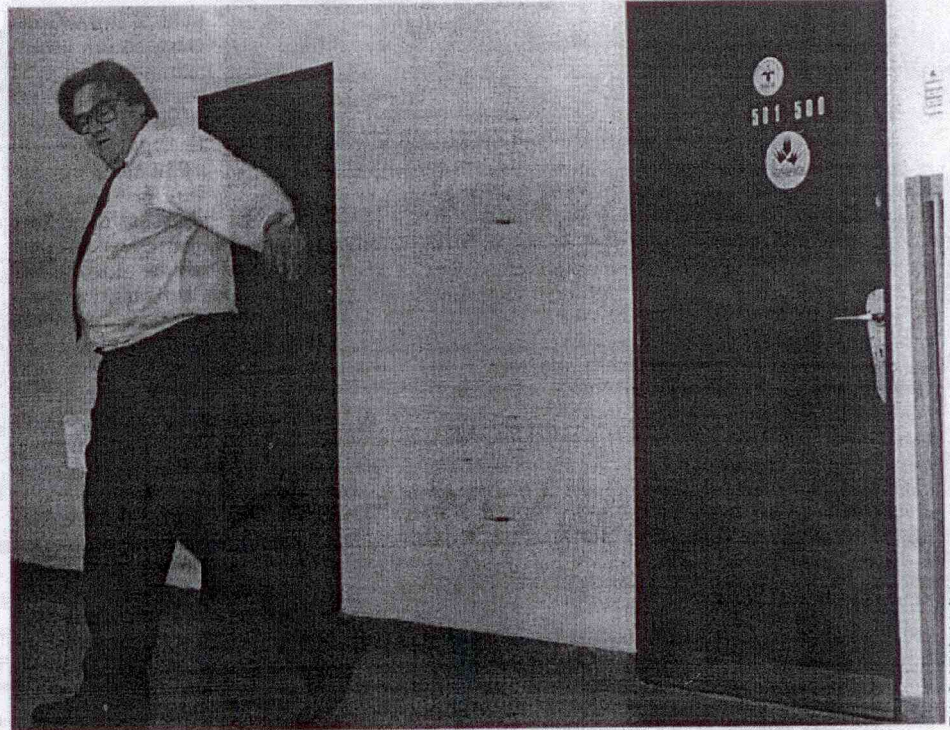
„Elmúltak az őszi versenyek” / El, Krúdy úr! hány verseny múlt azóta. / S álmodtunk néha olyan éjszakát / öngyilkost lóbált mind az ág, / de persze éltünk, s játszottunk tovább, / s ki győzött? az öngyilkosok talán / kik féleljszaka csüggöttek az ágon, / aztán levágták őket – vagy talán / akik készülnek jövő versenyekre?” Zek Zoltán írta ezt 1974 januárjában. Egy kicsit annak a szöke bumfordinak, annak a konyhájában vigyorgónak, akit nem bírt meg éjszakánként az ág. Aki az öreg Zekovitsot sohasem bűdöszsidózta le, nem küldte a téglagyárba, nem rugdosta be a vagonba. Még csak rá se ordított egyszer egy jót, ahogy Szigligetben annyiszor, de annyiszor szobák ajtaját verve. Ki győzött ebben a szöke fiúban? S vajon miért győzedelmeskedett?

Elmúltak Csurka István őszi versenyei. Valamennyi versenye elmúlt. Városában, utcáiban immár „örökös a vízhiány, örökös a száraz szél, örökös a por, örökös a zörgés-zizegés. Száraz kóróé az éjben, száraz ágaké a járdán. Őszövcsegi táj ez, sáskavész után. Nem maradt levél a fán, sem a lelkeken”.

„A génekről van szó, akár tetszik, akár nem. Mégse lehet büntetlenül egy ilyen családba születni. Vannak dolgok, amelyek kinőhetetlenek. Vagy éppenséggel visszajönnek a gyerekkorból. Ahogy a kutyává szelídített farkasból csak előjön előbb vagy utóbb az ordas.” Az egyre jobban bölcsülő öregember, aki már megint hátravitt a kis irodájába, hátha ott nem hallgatják le a telefonjának matatók, megértően pillant rám. „Tudom, tudom, hogy ez nem tudományos, meg semmi alapja sincs, de mégis így van.” „Csak nem érezted meg rajta a vadállatszagot?” Meglepődik. „Te, hát éppen ez az, hogy nem. Mert nem a szaga, nem a szeme állása, nem a ragadozó foga a farkasé, hanem ami belül van. Mondhatnám, hogy már

felismertem. Én is hallottam, hogy részegen ordít ez is, azt is. De nem lesz egy részeg ordítóból ordas farkas, egy ilyen gonosztevő.”

Apáinkat nem mi választjuk. Apáink eszméit és rögeszméit még kevésbé. Van abban valami megrendítő, hogy a nyolcvanas évek ellenzéki, fél-ellenzéki személyiségei közül hányan és hányan vannak, akiknek apái megtagadásával, benső meggyilkolásával kell lázadásában szembenéznie. És még azt se tudjuk, hogy mi volt előbb: az apák miatti szégyen, kényszeres felejtés, esetleg kiordítás, vagy a fennállóval szembeni lázongás. Mert Csurka István éppúgy nem azonosult szélsőjobb oldali apjával, frásaival, személyiségeivel, ahogy sokan mások – rosszul mondanánk, hogy a másik oldalon, mert nincs másik oldal –, elvisel-



hetetlennek érezték szélsőbaloldali apáik cselekedeteit.

De Csurkában apja elleni ágaskodásában a szűkösség elleni ágaskodás van. Csurka ki akart és ki akar törni a provincialitásból. Nem akar „magyar főstő lenni, magyar ecsettel”, „magyar poéta, magyar pennával”. Hódítási vágya nem a magyar ugarrá, hanem a budapesti flaszterra viszi. Csurka szerelmes Budapestbe, szerelmes a városba. Nem a Békéscsaba melletti tanyákat, a fakult kisvárosokat kívánja ámulatba ejteni, bírni, leteperni, hanem Budapestet.

Ezerkilencszázötvenhat

Két nagy élménye van. 1956 és Budapest. Igaza van Eörsinek, amikor kiemeli, hogy „ama igen gyér számú szerzők közé tartozik, akiknek a Magyar Október nem pusztán tíz napot jelentett, hanem olyan történelmi időszakot, amely nemzedékek életét határozta meg. A Bájlanya, a Deficit és egy tucatnyi novella ennek a felismerésnek köszönheti létrejöttét.” (Eörsi István: Az átvilágítás homálya). S tegyük hozzá, hogy nem volt olyan politikus, aki oly erővel nyilatkoztatta volna ki bármiféle ellenzéki találkozóin, mint Csurka, az 1956 írtérméit Monoriárdón 1985-ben. Az oda írt dolgozata az első „félnyilvános” hitvallás 1956 mellett. És Csurka egész politikai filozófiájának a sarokpontjává 1956-ot tette. „Ott a magyarság egységben volt és megemelkedett, azóta csak hanyatlak.” Sohasem engedett a negyvennyolcából, ötvenhatból, vagy legalábbis abból, amit annak hitt. Nemzeti és szociális álomról van

itt szó. Hogy ez a nemzeti és lencvenes években nemzeti: lódk össze, az nem következik szükségképpen se neveltetéséből, se életútjából.

Nem lenne igazságos azt állítani, hogy Csurka már 1956-ban is egy szélsőjobb oldali eszmény jegyében szerette a budapesti felkelőket. Még hamisabb az a beállítás, amely szerint természetes, hogy Csurkának 1956 tetszik, hiszen az nem volt egyéb, mint a népharag és a fehérterror együttese. Senkinek sincs joga magát utólag Csurkával igazolni. Csurka se '56-ban, se '57-ben, amikor aláírta a tiszt által elé tett papírost, se a Kádár-kor tündöklésében, amikor sikerdarabjait írta, se a nyolcvanas években, amikor politikusi pályára lépett, nem volt se titkos, se nyílt szélsőjobb oldali.

Nem volt érzelmeit és eszméit titkoló ügynöke se a kádári hatalomnak, akármit is frogatott jelentéseiben, de nem volt elszánt ügynöke valamiféle nemzetiszocializmusnak se.

Csurka nem alámerülő alkat. Nem tartozik azok közé, akik valamikor elszánják magukat a mélybe bukásra egy eszme, vagy inkább egy életforma alapján, hogy azután kicsit elkékvülve a visszafojtott lélegzettől, húsz-huszonöt év múlva felbukkanjanak. Csurkának nem volt „eszméje”, nem volt „módszere”. Ezért azután nem is válthatta eszmét vagy módszert. Nem volt hová alámerülni, ha egyáltalán létezik ilyen elvesztés. (Alá lehetett merülni a jól-rosszul megmaradt keresztény úri középosztályba életforma alapján. Összejárás, uszodai, múzeumi, szerkesztőségi, templom utáni csevegés, közös emlékek és élmények. Kirándulások, biciklitúrák, gyerekek együtt sétáltatása. Ha kell, „fehér segély”. Mindenki ismer mindenkit, apát és nagyapát, az egész „jó családot”, a modort, az öltözködést, a kalapemelést. Csurka nem tartozott ide. Alámerülhetett volna, vagy inkább visszabukhatott volna egy plebejus alsó világba, az ismeretlenségbe. A kisvárosi tanító, népművelő, a kétkezi munkás, a kisember világába. Csakhogy akkor valóban minden elveszett, amiről korábban álmodott. Csurka nem akart visszatérni az ismeretlenségbe, az frás „alá”).

Mondhat bármit utólag. Az egyetlen igazsága az, hogy „élni akart”, és ezért hajlandó volt bizonyos dolgokat megtenni. Dehogyan gondolt későbbi önmagára. Nem volt shakespeare-i hős, aki veszített csata után a halálra, vagy „módszert váltva” a gazemberségre szánja el magát. 1956 vere-